

ЛУИСА ВАЛЕНСУЕЛА

ОВДЕ СЕ ДЕШАВАЈУ ЧУДНЕ СТВАРИ

У кафеу на углу – сваки кафе који држи до себе налази се на углу, свако место сусрета је укрштање два (животна) пута – Марио и Педро наручују по шољицу кафе с мало млека у коју сипају много шећера, јер шећер је бесплатан и хранљив. Марио и Педро већ неко време немају ни пребијене паре и није да се нешто посебно жале, али, ипак, био би ред да им се мало посрећи и наједном спазе једну напуштену актовку и само гледајући се кажу један другом да је тренутак можда дошао. Баш ту, момци, у кафеу на углу, једном од толиких.

Једна потпуно сама актовка лежи на столици привученој уз сто и нико не долази да је тражи.

Дечки из краја улазе и излазе, коментаришу ствари које Марио и Педро не слушају. Има их стално све више и говоре с другачијим нагласком, долазе из унутрашњости... питам се чиме се баве, зашто су дошли. Марио и Педро се, међутим, питају хоће ли неко сести за сто у дну, хоће ли померити ону столицу и пронаћи ону актовку коју готово да већ воле, готово да је мазе и њушкају и лижу и љубе. Најзад долази неко и седа, сам (кад само помисле како је актовка вероватно крцата новчаницама, а овај ће је се дочепати по скромној цени вермута с лимуном који коначно наручује након што се неко време премишља). Доносе му вермут с обилатом закуском. Код које ће маслине, код ког парченцета сира које буде приносио устима приметити актовку која га ишчекује на столици крај његове? Педро и Марио не желе ни да помисле на то, а не мисле ни на шта друго... У суштини, тип полаже исто толико или толико мало права на актовку као и они, у суштини, то је само ствар среће, боље изабран сто и крај приче. Тип безвољно сркуће своје пиће, чапка понешто од хране; они не могу ни да наруче још једну кафу пошто

су шворц, како се може догодити вама или мени, можда пре мени него вама, али то сада није битно када Педро и Марио живе подређени једном типу који ишчаквава ноктом комадиће саламе међу зубима док испија последњи гутљај и не види ништа, не чује коментаре групе момака. Можете их видети на угловима. Чак ми је и Елба пре неки дан то коментарисала, пази, она која је тако кратко-вида; ма као у научној фантастици, пристигли с неке друге планете мада изгледају као типови из провинције, али тако фино зачешљани, прави кицоши кад ти кажем, а једног сам питала за време, али шипак, наравно, немају сат, шта би радили са сатом, рећи ћеш ми, када живе у једном времену које није ово наше. Не. И ја сам их видео, излазе испод калдрме у оним улицама где је још увек има и ко би га знао шта траже, мада знамо да остављају отворе на улицама, огромне рупе из којих су изашли и које се више не могу затворити.

Не слуша их ни тип који пије вермут с лимуном, нити их слушају Марио и Педро, усредсређени на актовку заборављену на столици која извесно садржи нешто вредно, јер да није тако, не би била на тај начин заборављена ту за њих, само за њих, ако тип са вермутом не. Тип са вермутом, докрајчене чаше, ишчаканих зуба, готово нетакнутих тањира са храном, устаје од стола, плаћа стојећи, конобар склања све, трпа бакшиш у џеп, прелази мокром крпом преко стола и одлази и готово, дошао је час јер у кафеу је живахно на другом крају, док је овде мртво и Марио и Педро знају да или сад или никад.

С актовком под мишком, Марио излази први и баш зато он први угледа мушки сако остављен на једном ауту, уз тротоар. Ауто уз тротоар, а самим тим и сако који лежи остављен на крову. Један сјајан сако врхунског квалитета. И Педро га види, Педру клечају колена од толике подударности, тако би му добро дошао нови сако, а приде с џеповима пуним лове. Марио се не усуђује да га зграби. Педро да, мада с извесном грижом савести која расте, која само што не експлодира када види да им се приближавају два пандура која иду ка њима у намери да...

– Пронашли смо овај ауто на једном сакоу. Овај сако на једном ауту. Не знамо шта да радимо с њим. Са сакоом, хоћу рећи.

– Онда га оставите тамо где сте га нашли. Немојте нас гњавити тричаријама, ми имамо важнија посла.

Далеко битнија посла. Прогањање човека од стране човека, ако ми допустите еуфемизам. Захваљујући чему гласовити сако остаје у Педровим уздрхталим рукама, које су га покупиле с толико нежности. Колико му је само потребан један овакав сако, спортски, а унутра све шушка, и то не зато што је постава свилена, ко

још мари за свилу, шушка лова, као што рекосмо. Чврсто стежући плен, упућују се пешке ка кући. Не одважују се да извуку једну од оних крцкавих новчаница за које Марио мисли да их је назрео чим је мало отворио актовку, новац којим би могли да плате такси или макар јадни градски аутобус.

Ходајући улицама, покушавају да разаберу да ли чудне ствари које се догађају, оне које су начули у кафеу, имају неке везе с оним што су пронашли. Они необични ликови се у тим деловима града или не појављују или су замењени: два полицајца на сваком ћошку јесте много полицајаца јер има много ћошкова. Ово није тек једно тмурно поподне као и свако друго, а када се мало боље размисли можда није ни поподне у коме им се посрећило, као што се чини. Око њих су безизражајна лица једног радног дана, тако различита од безизражајних лица која се могу видети недељом. Педро и Марио сада имају боју, имају маску и осећају како постоје зато што су им на путу изникли једна актовка (ружна реч) и један спортски сако. (Један сако не тако нов како се чинио, помало излизан и са похабаним ивицама, но ипак пристојан. Тако је: то је један пристојан сако.) Када говоримо о поподневима, не може се рећи да је ово поподне лако. Нешто кружи ваздухом у коме завијају сирене и они почињу да се осећају као да су обележени. Виде полицајце на свим ћошковима, полицајце у мрачним предворјима, виде их како стоје у пару на сваком углу куда пролазе грађани, полицајце на моторима који махнито возе у супротном смеру, као да све што се одвија у земљи зависи од њих, и можда стварно и зависи, зато ствари стоје тако како стоје и Марио се не усуђује да то изусти наглас, због актовке му се завезао језик, као да у њој крије микрофон, али која параноја, па нико га не тера да је носи. Могао би да је се отараси на било ком мрачном ћошку, али не, како да се одрекне богатства које му је дошло у руке непозвано, па макар то богатство било експлозивно као динамит? Узме актовку с више природности, с више нежности, не као да ће сваког часа експлодирати. У том истом тренутку Педро одлучује да обуче сако и овај му је мало велики, али не стоји му смешно, ни најмање. Мало виси на њему, да, али не изгледа смешно; сако је удобан, топао, нежан, похабан на ивицама, изношен. Педро увлачи руке у џепове сакоа (своје џепове) и проналази неколико аутобуских карти, коришћену марамицу, нешто папирног и металног новца. Не може ништа да каже Марију и нагло се окрене да види да ли их прате. Можда су упали у некакву тајанствену клопку и мора да и Марио осећа нешто слично јер ни он не проговара. Звиждуће кроз зубе с лицем типа који цео свој живот вуче са собом будаласту црну актовку попут ове. Ситуација не делује тако сјајно као на почетку. Чини се

да их нико није пратио, али ко би га знао: за њима иду неки људи и можда је неко од њих оставио актовку и сако у некој мрачној намери. Марио се најзад одлучи и каже Педру шапатам: Хајде да не улазимо у кућу, наставимо опуштено напред, хоћу да видим да ли нас прате. Педро је сагласан. Марио се чежњиво присећа оних времена (пре једног сата) када су могли да разговарају наглас и чак да се смеју. Актовка му постаје превише тешка и поново пада у искушење да је препусти њеној судбини. Да је остави пре него што испита њен садржај? Чист кукавичлук.

Настављају да бесциљно лутају како би заварали неког могућег, премда мало вероватног прогонитеља. То сад више не ходају Педро и Марио, ходају сако и актовка претворени у ликове. Иду још неко време и најзад сако одлучује: Хајдемо у неки бар да нешто попијемо, умирем од жеђи.

– Са свим овим? Иако чак и не знамо о чему је реч?

– Баш тако. Имам нешто песоса у џепу.

Извлачи уздрхталу руку са две новчанице. Две хиљадарке од оних старих, не усуђује се да опет прочепрка, али верује – њуши – да их има још. Стварно би им добро легли сендвичи, могли би да их наруче у оном кафеу који делује мирно.

Један њиш каже, а она друџа се зове субоџом нема хлеба; џиџа џод, џиџам се какво је џо испирање мозџа... У бурним временима нема ништа боље него нађуљити уши, мада је у кафеима лоше то што жамор гласова преклапа друге гласове. Оно што је добро у кафеима јесу тост сендвичи.

Слуџај ме добро, џиџи који си инџелиџенџан.

На трен допусте себи да им одлутају мисли, па се и они питају какво ли је то испирање мозга и да ли онај који је назван интелигентним у то верује. Што се тиче веровања, има и оних који су спремни да поверују чак и у то о суботама без хлеба, као да се може занемарити да нам суботом треба хлеб како би се направиле хостије за недељу, а недељом нам треба вино како бисмо препешачили свирепу пустопољину радних дана.

Када се иде кроз свет – кроз кафе – с подигнутим антенама, улове се свакојака признања и долази се до најапстрактнијих (најапсурднијих) закључака, апсолутно неопходних, јер ваља бити на опрезу, а и кривицом она два страна елемента која их поседују, која их обавијају, посебно сада када у кафе улазе ови задихани момци и седају за сто с гримасом која говори овде се ништа није догодило и извлаче фасцикле, отварају књиге, али већ је касно: улази полиција која им је за петама, а добро је познато да књиге не могу заварати промућурне чуваре закона, радије их надражују. Ушли су за студентима како би завели ред и заводе га, гурањем и

лактићем: личне карте, идемо, идемо, право у марицу која их чека напољу отворених уста. Педро и Марио не знају како да изађу одагле, како да се пробију кроз људску масу која напушта кафе, у који се полако враћа онај првобитни мир. Излазећи, један од момака испушта некакав пакетић крај Мариових ногу, а он, не размишљајући, привлачи пакет ногом и сакрива га иза гласовите актовке прислоњене уз столицу. Изненада се уплаши: мисли да га је обузелo лудило присвајања свега што му дође под руку. Затим се уплаши још више: зна да је то учинио како би заштитио оног дечка, али шта ако пандуру падне на памет да претресе њега? Пронашли би му актовку у којој се налази ко зна шта, један необјашњиви пакет (одједном му је смешно, халуцинира како је у пакету бомба и види своју ногу како лети кроз ваздух забавно праћена актовком, која већ разбуцана бљује дебеле, лажне новчанице). Све то у једном муњевитом тренутку док сакрива пакетић, а потом ништа. Боље му је да избистри главу и мотри на телепатске пандуре и тако то. И шта је оно говорио себи пре хиљаду година док је још царовао мир? Испрати мозак; требало би да сам себи испере мозак како не би одао оно што се дешава у тој лудој глави – комешања су испод површине, момци. Момци одлазе, помало грубо одвучени од стране плаваца, а пакет остаје ту крај ногу ове двојице финих господина, господина у сакоу и с актовком (по једна ствар за оба појединца). Фина господа, сада врло сама у мирном кафеу, господа коју ни тост сендвич више неће моћи да утеши.

Устају. Марио зна да ће га конобар позвати ако остави пакетић и онда све може бити откривено. Носи га са собом, придодујући га свом дневном улову, али накратко; баца га у контејнер у једној пустој улици, као да жели да се ратосиља нечег, сав уздрхтао. Педро иде крај њега и не разуме ништа, али на срећу не успева да смогне снаге да пита.

У јасним временима могу се постављати свакаква питања, али у тренуцима попут овог сама чињеница да сте и даље живи сажима и обезвређује све што се може питати. Остаје вам само да ходате, ту и тамо узимајући предак на путу, то да, на пример, како бисте видели зашто овај човек плаче. А човек плаче тако кротко, тако необуздано, да је готово светогрђе не застати крај њега и чак и забринути се. У то доба се затварају радње и продавачице које су се запутиле кућама желе да знају шта се догађа: у њима је вазда притајен матерински инстинкт, а онај човек неутешно рида. Најзад успева да прозбори. Не могу више, а група људи која се окупила око њега направи гримасу као да разуме, али не разуме. Када затресе новинама и узвикне не могу више, поједини помисле како је прочитао вести и не може поднети терет света. Већ се кане да

оду и оставе га његовој муци. Најзад, грцајући успева да објасни како већ месецима тражи посао и више нема пара ни за градски аутобус, а ни трунке снаге да настави да тражи.

– Посао – каже Педро Марију. – Хајдемо, овде не можемо ништа да урадимо.

– У најмању руку, немамо шта да му понудимо. Камо среће да имамо.

Посао, посао, кличу углас окупљени и сажале се јер ова је реч разумљива за разлику од суза. Човекове сузе још увек пробијају асфалт и ко зна шта тамо налазе, али нико га то не пита, мада се можда пита он сам, можда он говори себи моје сузе буше земљу и плач може открити нафту. Ако сад овде умрем, можда ћу моћи да се завучем у рупице које моје сузе праве у асфалту и након хиљаду година постанем нафта како би неко други налик мени, у овим истим околностима... Лепа идеја, али окупљени му не допуштају да се удуби у своја размишљања која су – наслућују – на неки начин размишљања о смрти (ту се људи препадно: размишљати о смрти тако насред улице, какав атак на мир просечног грађанина до кога смрт допире само преко новина). Незапосленост је нешто друго, незапосленост сви разумеју и спремни су да му помогну. То је боље него смрт. И добре продавачице из радњи с кућним апаратима отварају новчанике и извлаче врло згужване новчанице, сместа се организује прикупљање, оне најодлучније узимају новац од других и подстичу их да још мало развежу кесу. Марио долази у искушење да отвори актовку: какво ли се благо налази унутра које би се могло поделити с овим типом? Педро размишља како је требало да спасе пакет који је Марио бацио у контејнер за смеће. Можда су у њему биле радне алатке, боја у спреју, или савршена опрема за прављење бомбе, било шта што би могао дати овом типу како га неактивност не би дотукла.

Девојке сада наваљују на типа да узме прикупљени новац. Тип скичи на сав глас како не жели милостињу. Једна му објашњава да је то просто спонтани допринос како би могао да помогне породици и за то време настави да тражи посао, али с више жара и пуног стомака. Ту се овај крокодил расплаче од ганутости. Продавачице се осећају као добре, искупљене особе, а Педро и Марио закључују да тип има среће.

Можда се поред овог типа Марио одважи да отвори актовку, а Педро осети кадрим да испита тајни садржај џепова на сакоу.

Затим, када тип остане сам, узимају га за мишку и позивају да руча с њима. Тип се у почетку опире, плаши се ове двојице: могуће да желе да се дочепају лове коју је управо добио. Више не зна да ли је истина или лаж то да не може да нађе посао или је његов

посао заправо то, да глуми очајање како би се људи из краја сажалили. Брзо размишља: Ако је истина да сам ја један очајник и сви су били тако добри према мени, нема разлога да и ова двојица не буду. Ако сам то очајање одглумио, биће да нисам лош глумац и моћи ћу да извучем нешто и од ове двојице. Закључује да га чудно гледају, али делују поштено, те одлазе заједно у један бифе како би уживали у добром кобасицама и доста вина.

Број три, размишља један од њих, доноси срећу. Видећемо да ли ће нам ово донети нешто добро.

Зашто су се толико дуго задржали причајући један другом о својим можда истинитим животима? Сва тројица откривају у себи истоветну потребу да уведу некакав ред и темељито описују властите животе од малих ногу па до ових злокобних дана у којима се дешавају толике чудне ствари. Кафана се налази близу железничке станице и они повремено сањаре о томе да отпутују или да избаце неки воз из колосека или шта год како би умањили напетост која им стеже груди. Сада је већ час за маштарења и ниједан од њих тројице не жели да затражи рачун. Ни Педро ни Марио нису ништа рекли о својим ненаданим открићима. А тип и не помишља да плати храну за ову двојицу беспосличара који су га поврх свега сами позвали.

Напетост постаје неподношљива и ваља се одлучити. Протекли су сати. Око њих конобари гомилају столице на столовима, попут некаквих скела које их мало-помало стежу у обруч, прете да их прогутају, јер конобари у једном безобзирном градитељском заносу и даље гомилају столице преко столица, столове преко столова и столице и још столица. Остаће заробљени у мрежи дрвених ногара, у гробници столица и понеког стола. Добар крај за ову тројицу страшљиваца који се нису одважили да затраже рачун. Овде почивају: платили су животима седам сендвича с кобасицом и два бокала вина куће. Била је то поштена цена.

Најзад Педро – неустрашиви Педро – затражи рачун и моли се да у спољним џеповима буде довољно новца. Унутрашњи џепови још увек су један недокучиви свет, чак и ту, у заклону од столица; унутрашњи џепови образују један презамршени лавиринт за њега. Морао би да се уплете у туђе животе ако би се завукао у унутрашње џепове сакоа, ако би ушао у оно што му не припада, изгубио би себе и сигурним кораком крочио у лудило.

Новца има довољно. И њих тројица излазе из ресторана с олакшањем и као пријатељи. Као случајно, Марио је оставио актовку – већ превише тешку – унутар сложене конструкције столица и нагомиланих столова, уверен да је нико неће пронаћи до сутрадан. Неколико блокова даље, опраштају се од оног типа и настављају

у правцу стана у коме живе заједно. Када су већ скоро стигли, Педро примећује да Марио више не носи актовку. Затим скида сако, нежно га поравна и оставља га на једном паркираном ауту, одакле је и потекао. Најзад отварају врата стана без страха, и одлазе на спавање без страха, без новца и без заноса. Спавају дубоким сном, тако да Марио, пренувши се из сна, не може да разазна да ли је тутњава која га је пробудила била стварна или сањана.

Превела са шпанског
Ана Марковић